

Domnia
Inv. A. 34.171 în semn de distinsă considera
V. Vîrcol

COSTACHE FACA

20/10/1906

T. - Severin

COMODIA VREMEI

(„FRANȚUZITELE”) 249210

IN 3 ACTE, IN VERSURI

EDIȚIUNE DUPĂ ORIGINAL

CU O INTRODUCERE

DE

VASILE VÎRCOL

PROFESOR SECUNDAR

DONAȚIUNE

BUCUREȘTI

Editura Librăriei SOCEC & Co. Societ. Anonimă

1906

Ecda

Inve. fa.

58067

C57050

LC 174/02

De acelaș:

1. Din zilele mari ale țării: 24 Ianuar, Turnu Severin, 1903.
2. Privire etnografică asupra județului Mehedintzi, T.-Severin, 1904.
3. Un sistem de pedagogie R.-Sărat, 1905.
4. Neologismele în limba poporului (în *Letinul Societății filologice*», 1906).

B.C.U. Bucuresti

C57050

Dum au fost făcute pînă acum edițiile lui Faca

Opera lui Faca a avut aceeaș soartă ca cele mai multe din lucrările scriitorilor noștri. S'a editat în așa fel, după moartea autorului, că aproape nu mai este de recunoscut. Deabea dacă se mai trează spiritul în care a voit s'o întăișeze scriitorul. Incolo, mulțime de schimbări de cuvinte, înlocuiri de expresiuni, suprimări de versuri și redarea numărului actelor. Motivul tuturor acestor modificări nu-l aflăm în nici o parte, ele au fost hotărîte de gustul și aprețierea editorului.

Cel dintîi care a tipărit scrierile lui Faca este Eliade Rădulescu. Trecuseră 15 ani dela moartea autorului, cînd, în anul 1860, Eliade publică în «Biblioteca portativă», volumul al V-lea, sub titlul «Din ale lui Faca», scrierile rămase dela acesta. A introdus însă atîtea schimbări în edițiunea sa,

încît acum cînd o confruntăm cu manuscrisul original¹⁾ ea nu mai poate fi utilizată. Chiar titlul mult mai cuprinzător «Comodia vremii», Eliade nu l-a păstrat ca în original, ci l-a înlocuit cu «Franțuzitele». Și spre a potrivi cuprinsul lucrărei cu noul ei titlu, el scoate cuvinte romînești și pune în locul lor forme franțuzite.

Exemplele pe cari le voi cita vor arăta în ce grad a fost denaturată scrierea lui Faca. Astfel, în loc de *dac'ăți bine priimi*, cum este în original, el a tipărit: *dac'ăți acceptarisi*; în loc de *ți-aș făgădui* scrie *ți-aș prometarisi*; *înșălată* e schimbat în *tromparisită*; în loc de *slujit* a pus *servirisit*; în loc de *mă socotesc* scrie *pansarisesec*; în loc de *sentimenturi*, *santiman*.

Actele în loc de trei, cum sînt în original, au fost reduse la două: cele patru scene ale actului al II-lea din manuscris le-a adaus la actul I în publicație, iar actul al III-lea a rămas să fie al II-lea.

Modificările făcute nu se termină însă cu acestea. Nu vedem motivul care l'a determinat pe Eliade să omită dedicația *Către cititori*, în care Faca arată chipul cum înțelegea rolul comediei sale. Pentru anul 1833 în literatura noastră, dedicația

¹⁾ Academia romînă, n-rul 2505.

în versuri care precede lucrarea sa nu poate fi trecută cu vederea, mai ales dacă considerăm judecata pe care o exprimă¹⁾.

Pe lînga acestea, Eliade dă o altă redacție versurilor. În actul I, scena I-a, în loc de: *Înțelegeți, căci în urmă cu toți vă biciuiesc*, scrie: *Înțelegeți, căci în urmă, știți că eu nu prea glumesc*. În scena II-a înlocuește: *Te sfătuesc, jupîn Stane, de-acia să te cîmpești* prin: *Te sfătuesc, logofete, cît mai curînd s'o tulești*. În scena IV-a expresiunea: *Lucru vrednic de mirare* este înlocuită cu: *Lucru dracului ca ăsta!*

Actul al II-lea, scena II-a, Eliade scrie: *Servirisit ca să fie cineva atît de rău* în loc de *cinevași slujit să fie pînă într'atît de rău*. În scena IV-a cuvintele: *Să crezi că e 'nfricoșată* sînt înlocuite prin: *Crede că e de minune*. În aceeaș scenă observăm mai departe următoarele schimbări: în loc de: *Era vreme mai 'nainte*, citim: *Erau alte vremi odată*; în loc de: *Un tînăr să se însoare* vedem: *Cînd se însura vre-un june*; în loc de: *Că e lucru anevoe* muerea s'o mulțumești a scris: *Cu fi-te cum pe-o muere nu mai poți s'o mulțumești*; versul: *El gîndește că e slugă*

¹⁾ Vezi pag. 22.

ș'apoi eu sînt stăpînit a fost înlocuit cu: *Bine zice ca o slugă! Căci mă crede stăpînit.*

În ultima scenă a actului al III-lea versul: *Slujească'n viitorime lumii pildă casa mea* a fost schimbat în: *Fie'n viitor la lume de pildă cășcioara mea.*

Lista modificărilor de felul acesta se poate mări, cînd pui originalul alături de ediția lui Eliade. Voi încheia observările acestea prin însemnarea cîtorva înlocuiri de cuvinte:

cocoane	în	loc	de	stăpîne;
logofete	»	»	»	jupîn;
pomenești	»	»	»	socotești;
bobleaza	»	»	»	ticălosu;
mă învoesc	»	»	»	te îngăduesc;
petrec	»	»	»	o duc;
oglinďă	»	»	»	găteală;
lefșoară	»	»	»	leafă;
prea bună	»	»	»	îndestulă;
pricep	»	»	»	știu;
opis	»	»	»	pravilă;
de durere	»	»	»	d'întristare;
în nerăbdare	»	»	»	fără răbdare;
știe	»	»	»	vede;
întreagă	»	»	»	toată;
credeam	»	»	»	socoteam;
slujesc	»	»	»	slugăresc;
să înceteze	»	»	»	să'nconteneze.

Sfîrșitul scenei a II-a din actul I a fost suprimat de Eliade :

Și noi vrem în veci să doarmă, căci atunci ne bucurăm,
Iar cînd sînt deștepți e moarte, ne măhnim și ne'ntristăm.

Privitor la schimbările făcute, Eliade scria :
«N'am schimbat nimic din original decît singură
vorba *cort*, ce se vede în loc de scenă!».

Astfel a fost cunoscută comedia lui Faca. Pe baza ediției lui Eliade Rădulescu au vorbit istoricii literari despre scriitor și citațiile din manualele de învățămînt n'au putut fi luate decît din acest izvor, singurul la îndemîna cercetătorilor, căci manuscrisul se rătăcise. În anul 1903 Academia romîină a dat de urma lui și astăzi îl tipărim. Relativ la cestiunea, dacă manuscrisul dela Academie este chiar originalul lui Faca, credem că sîntem pe urma adevărului, dacă avem posibilitatea să-i cunoaștem scrisul și din alte acte rămase dela dînsul. În dosarele judecătorești, cari se păstrează în Arhivele Statului, vedem în n-rul 8350, filele 6, 10 și 13 din anul 1834, atît iscălitura cît și scrisul lui Faca. El concordă cu acel din manuscrisul *Comodiei vremii*.

Este sigur că lucrarea lui Faca n'a exercitat nici o influență în timpul său, fiindcă a rămas

netipărită pînă la 1860, cînd a publicat-o Eliade.

După cum se vede la sfîrșitul manuscrisului, ea a fost prezentată comitetului teatral spre aprobare și a fost admisă să fie reprezentată cu următoarele cuvinte: «se poate reprezenta¹⁾». N'avem nici o informație dacă a fost sau nu jucată în timpul acela—singura cale pe care ar fi putut să aibă vre-o influență asupra contemporanilor, mai ales că nu era încă publicată. Știm însă că mai tîrziu, după ediția lui Eliade Rădulescu, a pătruns în repertoriul teatrelor de provincie sub numele de *Franțuzitele*. Aci, lucrarea fiind adaptată nevoilor reprezentărei, a suferit foarte multe schimbări. La fiecare act și scenă s'au adăugat indicațiuni asupra jocului actorilor, lucru pe care nu-l aflăm în originalul manuscris.

Operațiunile nu s'au oprit însă aci. De curînd a apărut o nouă ediție a scrierilor lui Făca, făcută după aceea a lui Eliade, dar mai bogată, căci s'a făcut apel și la colaborarea actorilor din provincie. Toate indicațiile de joc de scenă introduse de aceștia se iau ca bune și se adaogă la ultima ediție. Casul acesta extraordinar ni-l prezintă librăria Alcalay, care a încredințat edi-

¹⁾ Urmează iscălitura lui Hil și a lui I. Voinescu.

tarea scrierilor lui Faca în *Biblioteca pentru toți*, n-rul 240, «cunoscutului scriitor și critic dramatic, D. Iuliu I. Roșca», din dorința «ca această edițiune a scrierilor lui Constantin Faca să fie cât se poate de exactă și completă». Exactitatea constă în faptul că edițiunea nouă nu se aseamănă nici pe departe cu originalul, iar că este completă nu ne îndoim, de oarece au contribuit la ea atîția... actori.

În urma celor arătate, edițiunea de față era o necesitate pentru istoria noastră literară. În transcrierea textului am păstrat ortografia manuscrisului¹⁾, iar alte lămuriri se dau în josul paginilor.

Dela Costache Faca ne-a mai rămas, afară de *Comodia vremii*, o lucrare scurtă *Conversații*, cam în spiritul celei dintîi. Nu o putem tipări decît cu oarecare reserve, cum dealtfel facem și cu celelalte patru poezii: *Ministrul*, *Vulpea*, *Blestemul lumii* și *Presimțire*, de oarece n'avem posibilitatea să le confruntăm cu originalul, pe care nu-l posedăm. Cunoscînd felul cum a publicat Eliade una din lucrările lui Faca, știm la ce tre-

¹⁾ Academia romînă, manuscrisul 2505.

bue să ne așteptăm cînd este vorba și de celelalte. Cîte modificări nu va fi introdus în fiecare din ele! De aceea le punem ca adaus la *Comodia vremii* întocmai după cum le-a tipărit Eliade, pentru ca cercetătorul de mai târziu să le aibă toate la un loc, cînd se va ocupa de scrierile lui Costache Faca.

Dela Costache Faca ne-a mai rămas, stăra de
Comodia vremii, o lucrare scurtă, Conversații
căm în spiritul celei din urmă. Nu o putem tipări
deocă cu oarecare rezerve, cam dealtfel lăsem și
cu celelalte patru poezii: *Ministerul, Văpșed, Biserica*,
Templul și Presimțirea, de oarece n-avem po-
sibilitatea să le continuăm în originalul, pe care
nu-l posedăm. Cunoșcînd felul cum a publicat
Eliade una din lucrările lui Faca, știm la ce tre-

VIEȚA ȘI OPERA LUI COSTACHE FACA

Costache Faca a fost socotit în rîndul scriitorilor de puțin merit în literatura romînă, și pe drept. El face parte din acei boeri, cari, pe la sfîrșitul secolului al XVIII-lea și începutul celui al XIX-lea, se simțiau puțin atrași către literatură, în mijlocul petrecerilor orientale, la modă atunci. Boerimea noastră mai aleasă, produs al culturii grecești, a avut cîțiva reprezentanți în domeniul literar, cum sînt Conache, Văcăreștii, cari au hotărît punctul de plecare al literaturii poetice. Numai în privința aceasta, adică din punctul de vedere al istoriei literare, vedem interesul ce trebuie să-l acordăm operei lor. În înțelesul acesta vom judeca și pe Faca.

Date despre viața lui Costache Faca avem puține, însă sunt suficiente ca să-i cunoaștem familia și partea de activitate. El era fiul lui Ioan Faca Clucerul și al Marioarei Faca, fata lui Manolache Hrisoscolev, mare Pa-

harnic ¹⁾. Anul nașterii sale nu-l știm exact, pentru că nu-l găsim în actele cari se referă la dînsul.

Singur Eliade Rădulescu ar fi fost mai în măsură să ne lase lămuriri în privința aceasta, fiindcă la anul 1860, cînd scria despre Faca, spunea că trăesc mulți din contemporanii lui. Dar punctul acesta nu l-a interesat pe Eliade ²⁾. Data morții o cunoaștem în schimb foarte exact din «Arhondologia țării romînești după noua legiure din 1837». Aci fiind vorba de rangurile boerești ale lui Faca, ni se arată anul 1845, luna mart în 7, ca dată a morții sale. În anul 1839, august în 30, fusese numit Paharnic, iar în 1844, april în 23, îl găsim numit Clucer cu ofisul n-rul 254.

Afară de faptul că a învățat carte în școalele grecești de pe vremea aceea, mai știm, după informația lui Eliade Rădulescu, că la 1 mart 1845, Faca fu lovit de peripneumonie și că cu cinci zile înainte scrisese poesia «Presimțire» pe care o reproducem la sfîrșitul acestei lucrări. Incolo, din punct de vedere cronicologic, nu mai posedăm decît o singură dată a activității sale: anul 1833, luna april, cînd a alcătuit lucrarea cea mai însemnată: *Comodia vremii*. Nu vedem motivul care l-a îndemnat pe Eliade să schimbe titlul acestei piese în *Frantuzitele*, fiindcă autorul ei nu a urmărit numai ideea de a batjocori mania frantuzismelor,

¹⁾ Mulțumiri Domnului Iuliu Tuducescu pentru informațiile pe cari ni le-a pus la dispoziție.

²⁾ *Enciclopedia romîna*, II, p. 372, dă ca dată a nașterii anul 1790, ca și D. R. Rosetti, *Dicționarul Contemporanilor din Romînia (1800—1898)*, București, 1898, p. 72.

ci, după cum spune singur în dedicația *Către cititori*, a voit să rîdă de moravurile rele și de fleacurile de atunci :

Eu de fire
ș'omenire
ca să rîz nu voi, nici cum
decît fleacuri
și năravuri

cele răle de acum.

Este adevărat că o parte din *Comodia vremii* privește de aproape întrebuintarea fără rost a cuvintelor franțuzești. Dar fetele coconului Ianache, Elenca și Luxandra, sînt ridicole și prin pretențiile și felul lor de viață. Moda le interesează atîta că vor să transforme casa lor dela mahala într'un salon de întîlnire a tinerilor «coconași și militari». În locul unei gospodării care le-ar prinde bine, ca unor fete fără stare cum sînt, «o țin una tot pă mare, zi și noapte dandana». Prin urmare Faca biciuește și purtarea ușoară a fetelor, cari ruinau și făceau de rîs casa tatălui lor. Din plîngerea acestuia :

Sluga de stăpîn nu știe, nici copiii înțeleg,
Nevasta în spionlicuri, toți cum vor așa alerg.

se vede scopul pe care l-a avut autorul cînd a compus comedia. Chiar titlul *Comodia vremii* ne arată că n'a avut în gînd numai ridiculizarea franțuzismelor, ci a întregului fel de a înțelege viața pe atunci. Ser-

vitoarea lui Ianache, Mariuța, asistînd la jurămintele de dragoste ale lui Dumitrache și ale Elenchei, zice :

Boeru'ntr'o dimineată de ginere cînd vorbea,
De iubit, de jurămînturi, par'că nici nu pomenea.
Zicea că astea sînt fleacuri și gogoși spune'n zadar
Și că va să-l nimerească greuleț la buzunar.

Intr'altă parte, boerul Dumitrache, voind să se însoare cu Elenca, primește sfaturi de felul acestora dela servitorul său, Stan :

Era vreme mai'nainte, pă cînd tot să mai putea,
Un tînăr să se însoare, s'aleagă pă cin'ori vrea.
Dar acuma nu să poate, trebuie să socotești,
Că e lucru anevoe muerea s'o mulțumești.
Va telegari și calească, va mantele, pălării
Ș'imbrăcată după modă, s'o duci tot la sindrofii.
Casă-i trebuie deschisă, croitorii să nu stea
Din Lipscani să n'o destinză, să dea bani pă ce-o vedea.

Vorbele acestea ale lui Stan nu se deosebesc de ale lui Ianache de mai înainte. Era un rău simțit mult, și Faca insistă asupra lui.

Dela viața casnică, înfățișată în chipul acesta, Faca trece la alte fapte și ne arată, spre exemplu, în convorbirea dintre Ianache și vecinul său, Pavel, cum se petreceau lucrurile, cînd era vorba de slujbe :

PAVEL

Ce să-ț zic, niște păcate, am ajuns o vreme rea.
 Eu n'am nici copii, nici fete, dar tot am beleaoa mea.
 Știi că e cîtă-va vreme de cînd m'am orînduit
 Intr'o judecătorie, unde aș fi mulțumit.
 Căci leafă am îndestulă, să zici iar că mă muncesc,
 Nu. Să crezi prietenește, dor numai că iscălesc.
 Mă supăr că nu știu treaba, nu știu din regulament,
 Ce bine era odată la noi, la departament !
 Dar că au niște cuvinte, niște vorbe frațuzești,
 Otnășenii, ofis, delle, de nu le mai isprăvești.
 In scurt, toți te ia 'n picere, nu știu cum să ți le zic,
 Par'c'ar fi farmazonie, că eu nu pricep nimic.
 Și d'ar fi ceva mai bine, dar după regulament
 Treaba și daraoa bate mai mult înspre prezident.

IANACHE

Unde-s vremile acelea pă cînd odihnit ședeai,
 Fără pravilă și delle, toate ți le isprăviai ?
 Impărțeau cu toți frățeste și ne'nconținut curgea,
 Era, zău, neprețuită pravila lui Caragea».

Aceste citații fac să se vadă că Faca ne prezintă în lucrarea sa un tablou mai bogat al vieții de pe la 1833 și nu se mărginește numai la franțuzisme. Faptul acesta dă o importanță istorică comediei sale, servind alături de scrierile altora la cunoașterea vremurilor trecute. Vieța de mahala de astăzi găsește atîtea puncte

de asemănare cu aceea de acum trei sferturi de veac aproape acelaș mediu, aceleași apucături. Termenii vulgari, de cîteva ori triviali, pe cari îi citim în *Comodia vremii*, cadrează cu lumea în care se petrece acțiunea.

Ca versificație, observăm că Făca avea deprinderea scrisului, deși ritmul nu e totdeauna corect, și rima nu se distinge prin bogăție.

67069

„Les précieuses ridicules“ și „Comodia vremei“

Imi dau seama că este o greșală să amintești de o operă a lui Molière, când vorbești de Faca. Din punct de vedere literar nimic nu te îndreptățește să pui pe un scriitor alături de celalt. Numai ca oglindire a societății contemporane fiecăruia dintre ei, opera lor se aseamănă. Personagiile Elenca și Luxandra din Comodia vremei îți aduc aminte foarte bine de nemuritorile «prețioase» Madelon și Cathos. Acelaș fel de viață ușoară, fără să se gîndească la condițiunile de trai ale părinților lor și aceleași nimicuri le încîntă deopotrivă. Vorbesc cu îngîmfare de cestiuni pentru cari nu au pregătirea necesară și le place să se înconjure de tineri, cari, ca și ele, se prăpădesc după lucruri, cari îi fac ridicoli. Pe cît de frumos îi stă cuiva cînd vorbește o limbă pe care este stăpîn și discută ce se pricepe, pe atît de urît este cînd se amestecă în domenii streine ocupațiunei lui. Discuțiunile literare din comedia lui Molière și vorbirea franțuzească din piesa lui Faca sînt model de «prețiositate».

Și într'o comedie și într'alta asistăm la aventuri de dragoste, cari trebuie să premeargă căsătoriei. Voi cita numai din «Les précieuses ridicules». Madelon, nevoind să țină în seamă cuvintele tatălui său, Gorgibus, că «le mariage est une chose sainte et sacrée», răspunde: «le mariage ne doit jamais arriver qu'après les autres aventures. Il faut qu'un amant, pour être agréable, sache débiter les beaux sentiments, pousser le doux, le tendre et le passionné; et que sa recherche soit dans les formes».

Atît de mult o supără vorbele și faptele tatălui său, încît nici nu-i vine să creadă, că ea poate să fie fata lui: «pour moi, un de mes étonnements, c'est que vous ayez pu faire une fille si spirituelle què moi».

În acelaș fel se exprimă Madelon și către Cathos «j'ai peine à me persuader que je puisse être véritablement sa fille, et je crois que quelque aventure un jour me viendra développer une naissance plus illustre».

Nenorocirea lui Gorgibus nu este mai mare ca a Conului Ianache, căci amîndoi își văd casa făcută de rușine din cauza fetelor: «Nous allons servir de fable et de risée à tout le monde, et voilà ce que vous vous êtes attiré par vos extravagances. Allez vous ca cher, vilaines; allez vous cacher pour jamais. (*Seul*). Et vous, qui êtes cause de leur folie, sottes billevesées, pernicious amusements des esprit oisifs, romans, vers, chansons, sonnets et sonnettes, puissiez vous être à tous les diables» ¹⁾.

Citind ambele piese, trăim în aceeaș atmosferă de

¹⁾ Citațiile sînt făcute după *Bibliothèque nationale*.

imitație rea a unor lucruri foarte bune când sînt făcute la locul lor. Molière, în prefața Prețioaselor, se vede condus de aceeași idee: «J'aurais voulu faire voir quelle (la comédie) se tient partout dans les bornes de la satire honnête et permise; que les plus excellentes choses sont sujettes à être copiées par de mauvais singes qui méritent d'être bernés; que ces vicieuses imitations de ce qu'il y a de plus parfait ont été de tout temps la matière de la comédie».

In Comodia vremei, Faca biciuește aceleași moravuri.

Comodia Vremei

(„Franzulele“)

Comodia Vremei

Comodia

In 3

Comodia Vremei

Alcătuit de **(„Franțuzitele“)** C. Paca

In anul 1833

luna

la 1 aprilie

București

Comodia Vremei

(„Frankfurter“)

Comodia Vremei

Comodia

în 3

Acturi

Alcătuită de D^{nu} Clucerul C. Faca

în anul 1833

luna

lui aprilie

București

Comodis Vremei

Comodis

in 3

Acturi

Alcătuiește de Dn. Clucerul C. Baga

in anul 1833

luna

lui aprilie

București

CATRE CITITORI

«fieșt care
cu o mare

nedreptate judicînd,

«n'o să zică
alt nimică

ci că scriu bat jocorînd.

«iar eu iată
zic îndată

frate! nu (p)rejudeca,

«pînă toate
cât să poate

mai cu minte-i judica.

«eu de fire
ș'omenire

ca să rîz nu voi nici cum,

«de cît fleacuri
și năravuri

cele răle de acum

PERSOANELE

- C. Ianache, mahalagiu, boer bătrîn
- C. Smaranda, soția lui
- C. Elenca
- C. Luxandra
- } fetele lor
- C. Pavel, boer bătrîn, vecin mahalagiu.
- C. Dimitrache, amorezu Elenkii.
- C. Simion, căpitan
- C. Panaiotache, ofițer
- Mariuța, slujnica lui Ianache
- Stan, slugă lui C. Dimitrache

Cortu¹⁾ să închipuește în casa lui Ianache la mahala.

¹⁾ Scenă.

Comodia Vremei

ACT. I

CORT. I-*in*

IANACHE, SMARANDA, MARIUȚA.

IANACHE

«Sînt trecut în bătrînețe, și ascultă de cuvînt,

Căci am început a crede, că e vr'un drac pă pămînt.

«Sluga de stăpîn nu știe, nici copii înțeleg,

Nevasta în spionlicuri ¹⁾, toți cum vor așa alerg!

«N'auziai mai înnainte, bonton, ceai și pălării

Acum cine le mai scoase, n'ar mai fi nici pă pustii.

«Văd bine că n'avem stare, și ședem la mahala

Ș'o țin'una tot pă mare, zi și noapte dandana.

«Mai mult' nu zic, și înțelegeți, coconași și militari

De-astăzi să 'nconteneze, noi nu sîntem oameni mari.

«Casă nu mai voi deschisă, franțozoia n'o pohtesc.

Înțelegeți, căci în urmă, cu toți vă biciuesc.

¹⁾ *Spionlicuri* e șters în manuscris și scris deasupra de o altă mină:
nu să supune.

SMARANDA

«Aşa, frate, ai dreptate, dar t'ascultă cineva?

Astea sînt draci, nu sînt fete, te scot din minte cum va.

«Să le omori iar ți-e milă...

IANACHE

Să crape nu voi să știu

Ce, acum, la bătrînețe, ai vrea pezevenghiu să fiu ¹⁾?

«Ascultă-mă Mariuțo, și 'nțelege ce'ți vorbesc.

Să 'nchiz poarta mai de vreme, deschisă să n'o gălesc.

«Că apoi îți moi spinarea cu blăgoslovitul par,

Cum oi mai afla în casă coconaș ori militar.

COR I. II-lea

MARIUȚA ȘI STAN (nevăzut)

MARIUȚA

«Eu ziceam să n'o ia lată și dumnealor nu credea.

Vezi că beleaua să sparge numai pă spinarea mea.

«Slujești zioa 'n toată casa, și noaptea te ametești

Dă ți pierzi somnu pă nimică, fără să te folosești.

«Dar o s'o duc cu tăcerea, ca să rîz apoi din greu

Cînd le-oi vedea singurele și 'ntristate cum știu eu.

STAN

«Aș vrea să știu, Mariuțo, ce spui și sporovoești?

¹⁾ Cuvîntul *pezevenghiu* a fost șters în manuscris și înlocuit cu *mijlocitori*, scris de o altă mînă.

MARIUȚA

Te sfătuiesc, jupîn Stane, de acia să te cîmpești.

STAN

«Ce fac sus, mai bine, spune-mi?»

MARIUȚA

Vă așteaptă, s'au gătit.

STAN

«Dar boeru est-acasă?»

MARIUȚA

Doarme, că e ostenit

STAN

«Și noi vrem în veci să doarmă, căci atunci ne bucurăm,
Iar cînd sînt deștepți e moarte, ne măhnim și ne
[ntristăm.

CORT. III-lea

ELENCA. LUXANDRA ȘI MARIUȚA

ELENCA

«Ascultă, ma șer Luxandră, aș vrea să mă plimb pă pod,
Ș'apoi să stau cu caleașca la Madam marșand de mod.
«Voi să-mi fac o pălărie, cu blonduri și an velur,
Căci îmi vine a merveliu cu boaoa de samur.

LUXANDRA

«In jurnalul după urmă, e ceva deosebit,
 D'abor o demoazelă, cîm se află an vizit,
 «Este de bonton la modă să aibă capot deschis,
 In mîină cu portofeliu, și cu baiader închis.
 «Iar cînd mergem la plimbare, voale verzi ne trebuesc,
 Ba de soa, și botine ca 'n jurnalul franțozesc.

ELENCA

Ah! ma șer, să-mi vezi mantela, mai sublim, mai
 [lucru fen,
 O dublură 'nfricoșată și fața amur san fen.

LUXANDRA

Și-a mea nu este urîță, am ales o samoa.

MARIUȚA

S'o măi slăbiți, ar fi bine, din dublură și rețea,
 «Că boeru nu glumește.

LUXANDRA

Ce visează?... Kel idé?

Ma șer, unde-mi e lorneta, că nu-ș cine trece a-pié.

ELENCA

«Este monsiu Dimitrache și încă c'un ofițer,
 Prea galant, cu epoleturi, zău, că nu e urîțel.

CORT. 1^{IV}lea

MARIUȚA, (singură)

«Lucru vrednic de mirare, par'că ar fi un făcut
 Ii vezi cum să face zioa, te-apucă în așternut;
 Par'că ar dormi pe poduri, cum deșchizi, de ei să dai.
 Are dreptate boeru, ăștiea sînt niște crai.
 Dar ele dușmance casei! n'au minte, nici d'o para,
 S'or mai mărita și ele cînd mama s'o deștepta!

Sfîrșitul actului I-ii

ACTUL AL II-

CORT. I-lea

ELENCA, LUXANDRA, DIMITRACHE, PANAIOTACHE,
SIMION ȘI MARIUȚA

DIMITRACHE

«Madmazel, cu plecăciune! ș'încă iertăciune cer
Să-ți recomanduesc astăzi pă tînărul ofițer
«Și pe domnu Căpitanu dîn întîiul batalion
Al căruia nume este monsiu, monsiu Simion.

SIMION

«Madmazel, ce norocire ca să mă învrednicesc
La persoana dumnea-voastră, să mă recumanduesc.
«N'am chivăra și eșarfu, căci așa ne este dat,
Să 'ndrăznim l'asfel de case, dar mă rog să fiu iertat.

PANAIOTACHE

«Ah! ce mare norocire, parble, nu știu cum s'o scriu,
Să văz asfel de persoane, par'că nu crez că sînt viu!

«Sînteți atît de galante, încît drept să vă vorbesc,

N'aș vrea altă fericire decît să mă norocesc

«Cu prieteșug și stimă...

ELENCA

Dar și noi ne fericism

Știm persoana dumnea voastră s'o apreaciarisim.

LUXANDRA

«Pardon că ne-ați găsit astfel, într'atîta neglijé.

PANAIIOTACHE

Nu mai faceți tualeta, mă rog par l'amur de dié.

«Sînteți bine și frumoase și o socotesc prisos,

Să mai ședeți în oglindă c'un portret așa frumos.

MARIUTA (incet)

«Pas' d'ascultă și 'nțelege, comedie par'c'ar fi,

Dar cînd ar veni boeru, cum i-ar mai aprerisi.

SIMION

«Văz gătire dă plimbare, bin'ar fi să ne sculăm,

Greutate să n'aducem, aideți să ne rădicăm.

ELENCA

«Mă rog, ce se potrivește, asta nici n'o socoti,

Încă facem rugăciune, dac'ăți bine priimi,

«Să veniți la ceai dă seară...

DIMITRACHE

Lasă că eu chiar mă duc
Pe la dumnea lor p'acasă și negreșit îi aduc.

PANAOTACHE

«Eu negreșit sînt aicea, la șapte evropenești,
Și mă rog, șezi, coconiță, să nu te jenarisești.

SIMION

«Sîntem sluga dumnea voastră, nu vă sculați în zădar
C'o să ne vedem de seară...

LUXANDRA

Anșanté de vu voar...

CORT. II-lea

ELENCA. DIMITRACHE ȘI MARIUȚA

DIMITRACHE

«Este vrednic de 'ntristare și 'ncă de nepomenit,
Vecinic în nenorocire să stea omul împietrit.

«Patima mea ți e știută, știi cu ce foc te iubesc,
Știi că-mi place 'n tot minutu, să tot o mărturisesc.

«Inșă totul împotrivă către mine s'au întors,

Incât viața mi să pare lucru netrebuincios.

«Te iubesc și nu ți-e milă, vecinic nu văz vr'un răspuns.

Mă duc, viu, plin de 'ntristare și d'o jale sînt pătrups

«Acum voi cu hotărîre să-mi spui dacă mă iubești

Dacă simți cevași de mine, soarta să mi-o hotărâști

ELENCA

«Așa zic toți cavaleri, dar paroliști cine sînt?

DIMITRACHE

Jurămînt îți fac, Elencă, cît oi trăi pă pămînt
 «Să-mi fii scumpa mea stăpînă, pentru tine să trăesc,
 Sufletul meu, starea, viața, cu plăcere să-ți jertfesc.

ELENCA

Cînd aș ști cu 'ncredințare, că sînt cîte le vorbești
 Și că n'oi fi înșălată ș'adevărat mă iubești
 Și că jertfa nu mi-oi pierde-o, dar oi face-o pentr'un ce
 Ți-aș făgădui din parte-mi amur și fidelité.

MARIUȚA

Boeru 'ntr'o dimineată, de ginere cînd voroia,
 De iubit, de jurămînturi, par'că nici nu pomenea.
 Zicea că astea sînt fleacuri și gogoși spuse 1 zădar,
 Și că va să-l nimerească greuleț la buzunar.

ELENCA

Este prea impertinendă¹⁾, ah! nu știi cît e de greu
 Cinevași slujit să fie pînă într'atît de rău.

COCONUL DIMITRACHE

Simț că trăesc atunci numai cînd văz frumusețea ta,
 Iar cînd lipsești nu să spune starea și 'ntristarea mea.
 Vremea mi-a fost înorată, totu'm părea întristat,
 Soarele, cît pentru mine, azi întîi s'au arătat.

¹⁾ Impertinență.

Ah! ce zi veselitoare! ah! prea fericit minut¹⁾.
 Fă-m²⁾ deplină fericirea și dă-m³⁾ mîna să-ți sărut.

COCOANA ELENCA

Îți dau inima și mîna, ah! ce pas astăzi făcui.
 Mă socotesc și-m⁴⁾ pierz mintea, simțirea nu poci să
 [spui.
 Dar du-te curînd d'aicea, să nu vie cineva.

DIMITRACHE

Adie, sărut mînușita și mă rog nu mă uita.

CORT. III-lea

MARIUȚA

Să face nepricepută ș'îi să pare pasu greu,
 Dar e nebun cin'o crede, căci pă viul Dumnezeu,
 Cît sînt eu de desfrînată, dar mai-mai că m'a 'ntrecut
 Numai eu îi știu adîncu și ce pasuri a făcut —
 Unu c'ar fi plin de daruri, altu iar c'ar fi frumos,
 Dar d'abea îi zice bine și ea prinde bucuros.
 Păcat de bietu boeru c'o să-l facă, într'o zi,
 De batjocură s'ajungă și de toți a se huli.

CORT. IV-lea

(Odaia lui Dimitrache)

DIMITRACHE ȘI STAN (slugă)

DIMITRACHE

«De cînd im slujești, chir Stane, îți sînt foarte multumit.
 Ai slujit cînd rău, cînd bine, cînd plătit, cînd neplătit

¹⁾ În manuscris era întîi *amor*, apoi a fost înlocuit cu *minut*.

²⁾ Fă-mi. — ³⁾ Dă-mi. — ⁴⁾ Și-mi. — ⁵⁾ Să-mi.

Dar să știi cu 'ncredințare că, dacă m'oi pricopsi,
Mic și mare lângă mine negreșit că tu vei fi.
Aș vrea să-m¹⁾ mai faci o slujbă prin care mă socotesc
Dorința și fericirea să nu mi-o mai prelungesc.

STAN †

Bine ar fi, zău, stăpîne, să te văz mai norocit,
Căci astăzi de dimineată am fost foarte amețit.
După ce-ai plecat d'acasă datornici a început
Ca la zbor să se adune să nu mai stea din cerut.
Le-am pus cîteva soroace, dar nu e glumă, să crezi,
Căci va o gură ș'o minte ca să tot îi îmbunezi.

DIMITRACHE

Slujba pă nas nu mi-o scoate, de datornici nu-mi vorbi.
Înțelege-mă 'ntîi bine, și mai multe nu-m²⁾ spori.
Și ca s'o tăiem îndată, și să vorbim mai curat,
Aș vrea să-ți între 'n cap, Stane, că eu sînt amurezat.

STAN

Am priceput, mai la vale.

DIMITRACHE

Aș vrea încă să mă 'nsor,
Căci alminteri³⁾ nu-i nădejde, văz că trebuie să mor.

STAN

Am priceput, dar cu cine?

1) Să-mi. — 2) Nu-mi. — 3) Altmînteri.

DIMITRACHE

Nu mă grăbi! stai să-ți spui.
Cunoști pă unu Ianache și copila dumnea lui,
Pă car'o chiamă Elenca? ...

STAN

O cunosc, am priceput,
Și tocm'acum să 'nțelege c'amîndoi ne-am și pierdut.

DIMITRACHE

Dar de ce nu-ți plăcu, Stane?

STAN

Căci nu sînt ca dumneata,
Ori ce oi vedea, să-mi placă.

DIMITRACHE

Aș vrea să știu mintea ta.
Ce cusur vezi, de nu-ți place, pentru ce nu priimești?
Să crezi că e'nfricoșată, cu mine să te unești!

STAN

«Era vreme mai 'nainte, pă cînd tot să mai putea,
Un tînăr să se însoare, s'aleagă pă cin'ori vrea.
«Dar acuma nu să poate, trebuie să socotești,
Că e lucru anevoie muerea s'o mulțumești.

«Va telegari și calească, va mantale, pălării,

Ș'imbrăcată după modă, s'o duci tot la sindrofii.

«Casă-i trebuie deschisă, croitori să nu stea,

Din Lipscani să n'o destinză, să dea bani pă ce o
[vedea.

«Să zicem că are zestre, și că o să cheltuești

Să-i faci toate după voie, numai ca s'o mulțumești ;

«Dar beleaua nu-i atîta, pîn'acuma n'am sosit,

Și cuvintele din urmă încă nu le-ai auzit.

«Eu nu'ți zic să-ți temi nevasta, sau într'adins s'o
[păzești,

Astea sînt arîdicate, nici să le mai socotești.

«Dar să 'ntîmplă fără veste și vii acasă într'o zi,

Și dai peste altu'n locu-ți fără a te socoti.

«Asta nu-i întîia dată, sau numai la dumneata.

Lumea o vezi, este iute ; dracu n'are ce lucra,

«Își bagă coada pîn toate, ș'apoi cine-i vinovat ?

Cine e hulit de lume ? ticălosu de bărbat !

«Atun' să mai vezi ponosuri de bețiv și de curvar ¹⁾,

Că i-ai prăpădit și starea, că ești sec și cărturar.

«Iată că eu mai 'nainte și din vreme ți-le spui,

Peste vr'o cîteva zile să nu te-auz : «Ce făcui !»

DIMITRACHE

(să plimbă desperat)

El gîndește că e slugă, ș'apoi eu sînt stăpînit,

Căci el judecă mai bine decît cel mai pricopsit.

¹⁾ In manuscris cuvîntul a fost șters și înlocuit cu *un cîrcimar*.

Bravo, slugă credincioasă, tu de multe m'ai scăpat,

De nu erai, cine ştie în ce m'aş fi încurcat!

Dar să ştii e'oi să fac curte, dă-mi curînd să mă gătesc,

Că e soare de seară. ... Din Iipescani să n'o deslăş...

[vedea.

STAN

Asfel te îngăduesc.

Sfîrşitul actului al II-lea.

[păzeşti,

«Astea sînt ariditate, nici să le mai socoteşti.

«Dar să n'îmblă fără veste şi vii acasă într-o zi.

«Şi dai peste altu'n locu-ţi fără a te socoti.

«Asta nu-i înţia dată, sau numai la dumnezei.

«Lumea o vezi, este iute; daru n'are ce lucra,

«Işi bagă coada pînă la toată, ş'apoi cine-i vinovat?

«Cine e hult de lume, ticălosu de bărbat!

«Aun, să mai vezi ponosuri de petiv şi de curvar!

«Că i-ai prăpădit şi atare, că ești sec şi cărturar.

«Lata că eu mai înainte şi din vreme ţi-le spun.

«Poate vr'o cîteva zile să nu te-az: «Ce făcui!

«Ce curar v'oi face, pînă la un răz, nev ruz.

«Să crezi că s'au nu, atascosir'n'e să lăz.

DIMITRACHE

(să n'îmblă despari)

«El gîndeste că e slugă, ş'apoi eu sînt stăpînit.

«Căci el îndecă mai bine decît cel mai pîcîosat.

«Dar acum să vedu, atasc să socoteşti.

«In manuscris contîine 412 versuri şi înlocuiri cu un caracter.

ACTUL AL III-lea

CORT. I-IU

C(O)C(ONUL) IANACHE ȘI C(O)C(ONUL) PAVEL

IANACHE

Bună ziua dumatile; ce mai faci? cum mai trăești?

PAVEL

Slavă Domnului, vecine! Dumneata cum te spăsești?

IANACHE

Ce să-ți ascunz, n'o duc bine, mai mult o duc necăjit
Și mă văz în bătrînețe întristat și amărit.

PAVEL

Necazu e pentru oameni, dar aș vrea să știu ce ai,
Spune'mi, frate, ce-ți lipsește, ai să iei sau ai să dai?

IANACHE

La mine sînt strînse multe, cum să ți le 'nșiruesc
Ce să-ți spui mai înainte ș'unde să le isprăvesc?

Toți, frate, te amărește, ele fetele cînd sînt,
 Sufletul scot fără milă, viu te bagă în pămînt.
 Dascăl vor de franțoească și-apoi te pune pe foc,
 Să le iai și de chitară, ș'alt dascăl iar pentru joc.
 Cum să scoală, la găteală, și să nu le zici ceva,
 Că peșim încep cu gura și-ți spun că e mod'așa.
 Și pe lîngă cheltuială, unde eram om tihnit,
 Imi văzu casa tîrgu slobod și pă mine ametiț.

PAVEL

Ce să-ți zic? niște păcate, am ajuns o vreme rea!
 Eu n'am nici copii nici fete dar tot am beleaoa mea.
 Știi că e cîtăva vreme de cînd m'am orînduit,
 Intr'o judecătorie unde aș fi mulțumit.
 Căci leafă am îndestulă, să zici iar că mă muncesc,
 Nu. Să crezi prietenește, dor numai că iscălesc.
 Mă supăr că nu știu treaba, nu știu din regulament,
 Ce bine era odată la noi la departament.
 Dar că au niște cuvinte, niște vorbe franțuzești,
 Otnășenii, ofis, delle, de nu le mai isprăvești.
 În scurt toți te ia'n picere, nu știu cum s'î ți-le zic,
 Par' c'ar fi farmazonie, că eu nu pricep nimic.
 Și d'ar fi ceva mai bine, dar după regulament,
 Treaba și daraoa bate mai mult înspre prezident.

IANACHE

Unde-s vremile acelea pă cînd odihnit ședeai,
 Fără pravilă și delle, toate ți-le isprăviai?
 Impărțeau cu toți frățește și ne'ncontenit curgea,
 Era, zău, neprețuită pravila lui Caragea!

PAVEL

Dar că trimiteai paraoa odată de tîrguiai,
 Și îți aducea lăascaia, că n'aveai pă ce s'o dai?

IANACHE (să plimbă necăjit)

Mie ciuda'mi este mare! cum crescui copii eu?
 Cum nu putea mai 'nainte lumînările de său?
 Ș'acuma le-apucă capu, cum dau de mirosul lor.
 Nu mai pociu să sufăr, frate, d'intristare o să mor!
 Aideți nițel la plimbare să ne mai desmeticim,
 Fa! diredică¹⁾ pînă casă, că noi pest-un ceas venim.

CORT. AL II-lea

SMARANDA, ELENCA, LUXANDRA ȘI MARIUȚA

ELEN(CA) (către Mariuța)

Adu lampile din casă, pune apă n samovar,
 Nu umbla, mă rog, distretă și te 'nvîrți în zadar.

(către Luxandra)

Eu zic, ma șer, c'ar fi bine să se pue un tapi,
 Și foteliu lîngă masă cu oglinda vizavi.

Mariuțo, vezi gătește pesmeți, lapte pentru ceai,
 Nu uita la cin'o cere, rom, pișcoturi să le dai.

SMARANDA

Cum știu ele după modă toate cîte trebuiesc!
 Țăstori fete li să cade măritiș evropenesc.

¹⁾ Directică.

LUXANDRA

Ei cunosc educaționu și ne știe ce plătim.
 Ai noștri n'au sentimenturi și nici nu ne potrivim.

SMARANDA

Să trești, fetile mele, însă tot să mai gîndiți,
 Că bătrîni cunosc multe, pe care voi nu le știți.

LUXANDRA (jucînd în casă)

Ia vezi. mamă! niște pasuri care m'a 'nyătat Diopor,
 Și l-aș face și mai bine, dar mă doare un picior.
 Ana vande și cu solo la catriliu frantuzesc.
 Fac mai bine decît toate, ah! ce jo: îmoărătesc.

MARIUTA

Pă sămne c'a sosit ceasul, nu știu ce auz viind,
 Ascultați și D voastră săbiile zornoind.

ELENCA

Sezi, ma șer, de priimește, mamă. treci pe canapea,
 Adu-m¹⁾ mai curînd lorneta, vezi că-i pă meșcioara mea.

CORT. AL III-lea

SMARANDA, ELENCA, LUXANDRA, MARIUTA,
 C(O)C(ONUL) DUMITRACHE, D. SIMION, D. PANAIOTACHE ȘI
 STAN (slugă cu ciubucu stăpînă-său)

SIMION

Credeți că fără răbdare să 'nsărez' am așteptat?
 Ceasurile ca să treacă mai curînd nu ș ce-aș fi dat.

¹⁾ Adu-mi.

Doriam cu de osebite să mă recomanduesc,
 Și c'o mumă fericită să mă înprietinesc.
 Ai niște demoazele cît să poate cu simțiri
 Pline de duh și de daruri și de alte fericiri.

SMARANDA

Bunătatea Dumitale, cu toate astea gîndesc,
 Că li-or fi educaționul leit ca un franțuzesc.
 Fiindcă toată maalaoa vede ce fel ne am silit,
 Cît am făcut pentru ele și ce bani s'au cheltuit.
 Apoi le-am scos și la clupuri, la masche, la nobil bal,
 Ș'acum vor să mai învețe cum să 'ncalice pă cal.

D. PANAIOTACHE

Cavalcaoa e la modă foarte mult în alte țări,
 Damile obicinuesc și merg des pă la plimbări.

DIMITRACHE

Cîn li-e firea aplecată, atunci odihnită fi,
 Căci să varsă în științe ca albina în cîmpii.

ELENCA

Domnilor ! fac rugăciune, țărimonii n'asteptați,
 Ci în țerclu ¹⁾ lîngă masă pohtiți ceaiu să-l luați.

LUXANDRA

Pohtiți să jucăm pă urmă

de peti je inosan?

¹⁾ În manuscris cuvîntul este șters și scris deasupra de o altă mină
 și cu o altă cerneală.

PANAIOTACHE

Madmazel, ştiu nişte jocuri frumoase şi amiuзан.

LUXANDRA

Am pasione pentru ele, încît nu poţi ca să crezi,
Cît voi fi de mulţumită, şi cît mă îndătorezi.

STAN, (după ce dă un ciubuc stăpînă-său, către Mariuţa)

Ai şi noi într'o odaie, nu ştii undeva vr'un ¹⁾ loc,
Să-²⁾ spui ceva d'ale lumii şi să ne jucăm vr'un joc?

MARIUŢA

Dumneata caută-ţi treaba, joacă cu cin'ai jucat,
Crezămîntul aşa lesne nouo nu ne este dat.

ELENCA (către Mariuţa)

Ia vezi, cine e p'afară, cine s'aude viind?

SMARANDA

Mi să pare că e tat'to, par'că îl auz vorbind.

MARIUŢA

De nu mă 'nşel, mi să pare că boeru s'au întors,
Şi mai este încă c'unul.

ELENCA

Du-te uită pînă jos

¹⁾ I. cite-va locuri vedem scris în original fr'un = vr'un.

²⁾ Să-ţi.

MARIUTA

Ce să mă mai uit că vine, uite-te-l că și sosî.

LUXANDRA

Ce dezagriman acuma ! Mă mir la ce mai veni.

CORT. al IV-lea

Toți cei mai sus, COCONU IANACHE ȘI PAVEL

IANACHE

Socoteam că cu răbdare, cu voarbe și omenii,
 Stavilă să puiă odată la atîtea nebunii.
 În loc însă d'îndreptare, văzū că răul s'a lătit,
 Încît lumii ieste milă văzîndu-mă amețit.
 Sfătuirile, blîndețea cu cate eu m'am purtat,
 Dascăli și cheltueala, toate cît'am arătat,
 Munc'a fost nimicnicită și niște bani geaba dați.
 Par'c'a fost bani de aramă și pă gîrlă aruncați.
 Ci fiindcă că cu răbdarea, îndreptarea n'o mai crezū,
 Voi astăzi cu hotărîre alminster' să mă 'nsemnezū.
 Mă rog, spuneți, dumnea voastră, ce chirie î'm plătiți ?
 Ce treabă aveți aicea ? casa ce mi-o socotiți ?
 Să zici că-m sînteți prieteni, eu nici nu v'am mai văzut.
 Atîta obrăznicie, zău, că e de necrezut.
 Cine sînteți dumnea voastră ? Cine este ăl cocon ?

D. SIMION, făcînd un co(m)pliment

Eu sînt sluga dumată, căpi anu Simiom.

PANAIOTACHE (asemenea)

Eu mă 'nchin cu plecăciune și mă recomanduesc
Cu nume Panaiotache, cu cinu ofițeresc.

COCONUL DIMITRACHE (asemenea)

Și eu sînt slugă plecată ș'acum iertăciune ceru
Să-ți spui că nu sînt nimica decît fecior de boeri.

STAN, făcînd și el un compliment:

Eu sînt Stan, fecior de slugă și ursit să slugăresc.
Și cu toată plecăciunea mă și recomanduesc.

IANACHE

Crez că-ți fi din neam prea mare.
Și puteți fi și măimari?

Puteți fi orce vă place
Sau boeri, sau militari,

Dar fiind că ici în casă cît oi trăi, poruncesc,
Și vorbele dumnea-voastră în nimic le socotesc,

Ișiți mai curînd afară și p'aci să nu mai dați,
C'apoi n'o să știți la urmă p'unde să apucați.

Ce blestemății sînt astea, în casă-m de s'au pornit ?
Ai, îșiți curînd afară, mergeți de und'ați venit.

D. D. SIMION, PANAIOTACHE, DIMITRACHE ȘI STAN
(țiindu-se toți de mîna și făcînd un compliment)

Seara bună, seara bună, dar noi tot nădăjduim
Necazu să 'nconteneze și mîine să mai venim.

IANACHE către nevasta lui

Ișiți și voi cu bontonu, dinnainte-mi să periți,
Mergeți mai curînd la dracu, la mai mari nu mă siliți!

SMARANDA, LUXANDRA ȘI ELENCA

Adie, adie, seara bună, dar e de nesuferit.
Astfel de rușine mare încă nu s'au pomenit.

PAVEL

O fi fapta rușinoasă, dar crez că t'ei odihni.
Seara bună dumitale, șezi, mă rog, nu osteni.

MARIUȚA, rizînd

Par'c'a fost de porunceală, nu știi cît m'am bucurat,
Acum crez că li-o ajunge, negreșit s'a săturat.

IANACHE căscînd

Pas' de dormi, pas' de te culcă plin de venin și necaz !
Dar dori pohti soarele să vie de au obraz.
Slujească 'n viitorime lumii pildă casa mea,
Aib'o 'n veci într'o vedere cin'o voi să se ia,
După fleacurile lumii și să-și iasă dintr'al său
Ca să n'ajungă să vază cîte trag și sufer eu.

Sfîrșit.

IANACHE

Isii si voi cu botonul, chinante-mi sa pofiti.
Mergeti mai curind la dracu, la mal mari nu ma stiti!

SMARANDA, LUCIANA SI BLENA

Ahie, ahie, seara buna, dar e de nesuferit!
Astel de rusine mare inca nu s-au pomnit.

PAVEL

O fi sapta ruginosa, dar crez ca t'ei odihni.
Seara buna duminata, seara, ma rog, nu osteni.

MANUTA, tixat

Iar c'a fost de porneasa, nu stii c'te m'am bucurat.
Acum crez ca li-o ajunge, negresit s'a saturat.

IANACHE, cãscãnd

De-a de dormi, gas de te calea plin de venin si neceaz!
Dar daci poti soarele sa vie de an otraz.
Zburasca n'victorime lumii pilda casa mea.
Aib'o n'yezi intr'o vedete cin'o voi sa se ia.
Dupa fiescurile lumii si sa si iasa dintr'al sau.
Ca sa n'ajunga sa vada cile tras si sulci eu.

SARAC

D. D. Sullivan, P. Sullivan, D. Sullivan

Seara buna, seara buna, seara buna

Seara buna, seara buna, seara buna
Necazi, necazi, necazi, necazi

Conversa(1)

COCOANA ELINCA

Spune-mi, vorre, — ei tot v'odată la teatru romînesc?

A D A U S

Dumnezeu să mă fervească, nu voi noi să ne glumesc
Pînă cîm nu sînt nebuni ca să vorbim să mură

Conversații, Ministrul, Vulpea, Blestemul lumei, Presimțire.

COCOANA ELINCA

Să vă spun drept, mie mi place și vă rug să mi ferăți
Că sînt o presimțire foarte la pînă de arătat.

Baran, eu nu știu nici un lucru, sînt mîncîrîc rădăcină
Și de ce mai mult vă place unde merg sînt mîncîrîc rădăcină
Parcă noi nu sîntem mîncîrîc, pînă cîm dăruim arătat
Să sîntem în limbi străine și mîncîrîc să rădăcină.

COCOANA ELINCA

Ei, da, ce spui, verșoară? poate că vrei să glumești
La Partea es dau v'odată pînă d'ale romînesc?
Lăpă, sînt mîncîrîc, ce pot socoti atori
V'odată s'arătăm niste nobli privitori?

A D A U S

Conversații, Ministerul, Vulpes, Blessemini
Jumel, Presimțire.

Conversații

COCOANA ELENCA

Spune-mi, soro, — ai fost vr'odată la teatru românesc?

COCOANA SMARANDA

Dumnezeu să mă ferească! nu voi nici să mă gîndesc!
Pîn'acum nu sînt nebună ca să hotărăsc să merg
La un loc unde băcanii și cismarii toți alerg.

COCOANA CATINCA

Să vă spui drept, mie-mi place și vă rog să mă iertați,
Că sînteți greșite foarte la părerea ce-arătați.
Băcan, cismar și-orice meșter, sînt meșteri românești.
Și de ce mai mult vă place unde merg șușteri nemțești!
Par'că noi nu sîntem oameni, par'că datorii avem
Să simțim în limbi streine și nemțește să rîdem!

COCOANA ELENCA

Fi donc! ce spui, verișoară? poate că vrei să glumești
La Paris se dau vr'odată piese d'ale românești?
Caliori, Andronescul, se pot socoti actori.
Vrednici s'amusarisească niște *nobli* privitori?

Mie, zău, nu-mi face cinste să văz un teatru prost
 Din cele mari pînă astăzi ştiu că nici una n'a fost.
 Ş'apoi ce să vezi acolo? Să ascuţi la un actor
 Care face 'n romîneşte declaraţii de amor?

COCOANA SMARANDA

Declaraţii romîneşte!... Spune-mi, s'a mai pomenit?
 Eu de cînd sînt în viaţă şi din cîte-am priimit
Bilé du, la care vreme n'am destulă să răspunz,
 Căci îmi vin pe toată ziua, (de dumnea-voastră n'ascunz)
 N'am mai văzut pînă astăzi nici unicul romînesc:
 Unu-mi zice pe greceşte că ficaţii îi rănesc,
 Altul nemţeşte se jură şi-mi arată cum că sînt
 Mai frumoasă de cît toate stelele de sub pămînt.
 Hele! cînd e franţozeşte, îmi spune că ochii mei
 Seamănă cu doi luceferi ori cu doi cărbuni de tei.
 În sfîrşit, în orice limbă, numai streină de-o fi,
 O tragedie se poate prea frumos *pasarisi*.
 Numai limbile streine pot vorbi de *santiman*;
 Numai Nemţii şi Francesii pot avea de *amiusan*.
 Eu ţiu minte c'astă vară, soro, mi s'a întimplat,
 La comedia nemţească să plîng pîn'am leşinat;
 Eu cu verişoara Zinca, ce lîngă mine şedea,
 Ne'necasem de suspinuri, pe cînd prostimea ridea!

COCOANA CATINCA

Fără să 'ntreb de se cade, soro, să mai pomenim
 D'amoruri şi declaraţii, de teatru cînd vorbim,

Nici dac'acele comedii, la cari ai zis că ai plîns,
Pot s'aducă vr'o 'ntristare și tragediile rîs,
Îți spui că cocoana Zinca, să mă ierte Dumnezeu!
Știe din limba nemțească cît știe pantoful meu!

COCOANA SMARANDA

Adevărat, ai dreptate, nici una nu știm mai mult
Însă oricum, soro,—mi place mai bine la Nemți s'ascult.
Dumneata, pardon, mă iartă, par'că nu ești de bon ton,
Par'că n'ai ști că Romîinii pe *Fan* îl numesc Ion!
Romîinii, cînd sînt pe *șenă*, știi, ca oamenii vorbesc,
Iar cînd Nemții se arată par'că tună și trăsnesc.
Asta este frumusețea!... ș'apoi nu mai vezi *Kel gras*
Are totdeauna Conti cînd face ș'al mai mic pas?
Ce frumos întoarce ochii! Eu întîi cînd l'am văzut
Am țipat de bucurie și din scaun am căzut.
De muzică n'am știință, însă cîntecele 'mi plac
Ș'operele foarte mare *impresioană* îmi fac.
Seara 'ndată le las toate, la teatru ca să viu,
Dar nu-ș ce-am că de căscare *imposiblu* să mă țiiu;
Ba la opera cea nouă *Țimerman* cînd a cîntat,
Eu de *plesir* adormisem și tîrziu m'am deșteptat.

COCOANA ELENCA

Kel idé! ce-ți mai pierzi vremea? Și mă mir de ce mai vrei
În *chestioane* serioase să intri cu dumneaei?
Nu vezi că e tot în contra oamenilor simțitori,
Dacă zice că Romîinii pot să aibă și actori?
Dar de zece ori mai bine voi să plesnesc și să mor,
Decît s'ajung vre odată să merg la teatrul lor!

Ministrul

Un ministru foarte vesel dăunăzi m'a'ntîmpinat :
«Ascultă, zise, iubite, Censura s'a ridicat !
Slobod e d'acum tiparul după planul ce-am propus.
Și cît m'am silit l'aceasta o cunoaște Cel de sus.
Am făcut proiect cu ponturi, proiect foarte minunat :
Slobod să fie tiparul, censura s'a ridicat.
Numai toți ai Stăpînirii să nu fie supărați.
Precum și judecătorii și ceilalți *ampluaiați* ;
Divaniții iar de obște, dejurstfașii iarăși toți,
De nimeni de cei din slujbă nici-odată să nu poți
Să scrii ceva despre dînșii, nici de rude, nici de frați
Și d'or fi avînd prieteni, iar să fie respectați.
Poți să scrii de calicime, ca de proștii răposăți,
De femei fără protecții și de toți cei scăpătați
Slobod deci este tiparul după planul ce-am propus,
Și cît m'am silit l'acestea o cunoaște Cel de sus.

Vulpea

Vulpea vicleană într'o zi striga cu glas prea mare:

«Pentru dreptate-a mă jertfi am bună cugetare,

Nu voi nimic a câștiga: destul e pentru mine

Simțirea d'a mă bucura pentru al obștei bine».

Aceste libere năluci și daruri neștiute,

Aceste daruri schimnicești d'odată desfăcute,

Mirare multă aducea în ale dobitoace

Și mult și vorba se lăți la timp și la soroace.

Nu trecu mult și începui p'ascuns să se obștească

Că Craiul cel dobitocesc o să se izgonească.

Atunci sfînțoaia cînd văzu că Craiul o tulește

Și țara e fără stăpîn, ambiția îi crește;

Incepe mari făgădueli cu jurămînt pe lege,

Propune prade și vînat pe dînsa de-or alege.

Ochii-i sclipiau, gura-i toca cu limbuție mare,

La iepuri, cîni, șoareci, pisici, vorbea de 'mbilșugare:

«La mijloc pui orice voi avea, aceasta mi'e pornirea;

Luaiți, mîncaiți, faceți ce-ți vrea, acest fel îmi e firea.

Din vorbe dulci și mîglisiri mai multe dobitoace,

Supuse lesne l'amăgiri, strigară că le place

Oblăduirea țării lor la Vulpe s'o încrează,

Că mintea ei e mai presus, dreptatea-i luminează.

Atunci găinile, văzînd primejdia cea mare,
 Strigară ca găinile: «Aveți nițel răbdare:
 Vulpea e bună, dar să știți c'unde n'ajunge'i pute
 E mlădioasă cu tirtip descoase din cusute
 Mai întrebați ș'ale găini, d'atîția ani prădate
 Cîte-au pățit și ce nevoi și cum sînt sfișiate!
 Cîte ne spune'n șir acum e drept că ne mîngîe,
 Dar d'o ajunge în coteț, pe toate ne sfășie».

Blestemul lunei

Fie lumea un pustiu
Peste tot, peste pământ;
Fie totul un ruîn
Sutlînd veşnic ger de vînt!
Spaima sboare peste tot,
Fie soarele 'nghietat,
Negru de lumină stins,
In chaos amestecat.
Apa treacă peste munţi,
Şi cetăţile prin mări,
Fulgerul oboare tot
Saduri, vite, oameni, ţări!
Aibă gîrlele izvor
De foc, din Vulcan turbat,
Aerul facă-se foc
Şi de fulgere brăzdat
Toate fie peste tot,
Totul fie un mormînt,
In loc d'oameni vie draci
Să răsufle ăst pămînt.....

Presimțire

Un rău prea mare

Mă stăpînește,

Un rău prea tare

Rău mă gonește.

nu știu → Ce a să-mi vie,

Sufletul numai mi-e speriat,

Nu știu ce are e spăimîntat.

O presimțire

Mă stăpînește;

O rea pornire

Mă ocolește,

Și răsuflare

Mintea-mi nu are.

Sufletu-mi jalnic e speriat,

Nu știu ce are, e spăimîntat.

Cuvinte explicate

1. Cîmpești (să te -), pagina 29, a se cîmpi = a pieri din ochii cuiva.
2. Dejurstfași, pag. 56, = arest militar.
3. Delle, pag. 42, = dosare.
4. Destinză (să n'o -), pag. 39, a destinde = a mai sta de pe drumuri.
5. Mîglisiri, pag. 57, = lingușiri.
6. Otnoșenii, pag. 42, = rapoarte oficiale.
7. Ofis, pag. 42, = decret domnesc.
8. Peșim, pag. 42, = numai decît.
9. Saduri, pag. 59, = tot ce se sădește.
10. Spăsești, (te -), pag. 41, cum te spăsești? = Cum o duci?
11. Sbor, pag. 37, = bîlci.
12. Sporovești, pag. 28, = vorbești fleacuri; forma corectă: sporovăești.

Cuvinte explicative

1. Cîmpul (să te -) pag. 29, a se cîmpi = a picior
- din ochii cuiva.
2. Rejustruș, pag. 26, = arest militar.
3. Delle, pag. 42, = dosare.
4. Destina (să n-o -) pag. 39, a destina = a mai
sta de pe drumuri.
5. Miștur, pag. 27, = înșurșit.
6. Gînoșeni, pag. 42, = rapoarte oficiale.
7. Oș, pag. 42, = decret domnesc.
8. Pesim, pag. 42, = numai decît.
9. Saduș, pag. 29, = tot ce se sîdese.
10. Spășuș (te -) pag. 41, cum te spășuș = Cum
o daci?
11. Spor, pag. 37, = blîci.
12. Sporoșuș, pag. 28, = vorbești fleacuri; forma co-
rectă: sporoșuș.

**VERIFICAT
2017**

CUPRINSUL

	<u>Pag.</u>
1. Cum au fost făcute până acum edițiile lui Făca . .	3
2. Vieța și opera lui Costache Făca	11
3. „Les précieuses ridicules“ și „Comodia vremei“ .	17
4. Comodia vremei	21
5. Conversații	53
6. Ministrul	56
7. Vulpea	57
8. Blestemul lumii	59
9. Presimțire	60
10. Cuvinte explicate	61
11. Cuprinsul	63

**VERIFICAT
2007**

**VERIFICAT
1987**

BIBLIOTECĂ
CENTRALĂ
UNIVERSITARĂ
BUCUREȘTI